

Заборонені методи ведення війни

Умисне спричинення сильних страждань, серйозних тілесних ушкоджень/шкоди здоров'ю

Серед різних форм жорстокого поводження виділяється окремо *спричинення сильної шкоди здоров'ю або серйозних страждань*. Не дивлячись на те, що цей склад злочину тісно пов'язаний із нелюдським поводженням, він має свої особливості, які дозволяють його виділити як окреме порушення.

Характеристика порушення МГП:

- учинене в умовах збройного конфлікту та пов'язане з ним (може мати місце в умовах міжнародного та неміжнародного збройних конфліктів);
- діяння характеризується *спричиненням сильного фізичного чи психічного болю або страждання*, спричиненням серйозних тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю;
- для правової кваліфікації *не має значення кількість жертв*: може бути одна чи більше осіб;
- жертвою злочину є захищена особа згідно з МГП;
- виконавець усвідомлював, що жертва має статус захищеної особи.

Відповідну заборону закріплено в:

(1) статті 12 Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12.08.1949; (2) статті 12 Конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12.08.1949; (3) статті 13 Конвенції про поводження з військовополоненими від 12.08.1949; (4) статті 147 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949; (5) статті 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977 (щодо збройного конфлікту міжнародного характеру); (6) статті 3 спільній для Конвенцій про захист жертв війни від 12.08.1949; (7) статті 4 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 08.06.1977 (щодо збройного конфлікту неміжнародного характеру).

Умисне спричинення сильних страждань особі завжди **пов'язується з фізичним впливом**, який здійснює виконавець по відношенню до жертви. Тому у випадках, коли фізичний вплив на особу здійснюється в якості покарання, помсти чи як прояв знущання над особою, то **такі дії можуть бути кваліфіковані як умисне спричинення сильних страждань**.

При цьому важливо відрізнити його від інших форм жорстокого поводження:

Спричинення сильних страждань / торттури

Такі дії вчиняються по відношенню до особи без спеціальної мети, яка виділяється у межах дослідження катувань чи проведення експериментів над особою.

Спричинення сильних страждань / нелюдське поводження

Такі дії в якості наслідків вимагають завдання сильного фізичного чи психічного болю / страждання. Натомість дії, які посягають виключно на людську гідність та психологічне здоров'я особи не охоплюються даним складом злочину.

Серйозні тілесні ушкодження сприймаються у контексті цього порушення МГП як такі, що завдають *серйозної шкоди здоров'ю людини, спричиняють каліцтво чи будь-яке зовнішнє пошкодження чи внутрішніх органів, органів чуття.*

Серйозна психічна шкода має тлумачитись індивідуально у кожному конкретному випадку. Вплив на жертву має оцінюватись через завдану психологічну чи емоційну шкоду, вплив на когнітивну поведінку особи або її розумові здібності.

Здійснюючи оцінку сильних страждань слід звертати увагу на такі аспекти:

- чи були дії заздалегідь спланованими або ж яким чином у виконавця виник умисел щодо їх вчинення;
- *тривалість* застосування впливу на особу;
- *характер* застосованого впливу на особу;
- *наслідки* такого впливу (спричинення тілесних ушкоджень, каліцтв чи серйозних травм здоров'ю особи, інтенсивних фізичних чи психічних страждань).

Фізична чи психічна шкода, заподіяна потерпілому, *не обов'язково має бути невинною або мати постійний характер* (наприклад, заподіяння фізичного каліцтва), натомість **має виходити за межі сприйняття як тимчасового страждання, збентеження чи приниження**. Це має визначатись як шкода, яка спричиняє *серйозний та довготривалий вплив* для здатності особи вести нормальний і продуктивний спосіб життя.

Дії виконавця можуть характеризуватись **як умисні, так і необережні щодо наслідків**.

Як спричинення сильних страждань можуть досліджуватись не лише факти заздалегідь спланованого здійснення жорстокого поводження щодо особи, а й випадки застосування насильства, викликані бажанням помститись особі, емоційними реакціями, проявами жорстокості.

Над довідкою працювали:
Павлюк Аліна (Офіс Генерального прокурора)
Лисенко Марія (JustTalk)